

1 tanár

Útikalauz stopposoknak, bicikliseknek, vegyészeknek

Dr. Nagy Sándor, magkémikus, ELTE Természettudományi Kar

Pedellus: Humán értelmiségek körében bevett nézet, hogy a „tétékások” befordult szakbarbárok, természettudósok közt pedig, hogy a bölcészek nem értenek igazából semmihez, csak a szájukat jártatják ahelyett, hogy értelmes tevékenységet végeznének. Ön mintha nem illene a sémába: saját szakterületének, a Mössbauer-spektroszkópiának művelése mellett biciklis könyveket írt, mesekönyvet fordított, a Kémiai Tanszékcsoporthoz tartozó oktatási bizottságának elnöke és sorolhatnám... Mégsem igaz a „legenda”?

Nagy Sándor: A Természettudományi Karon (TTK) az említett nézettel szemben meglehetősen nagy az átjárás a különböző területek között, így a merevség, a „szakbarbárság” nem annyira jellemző, mint más tudományterületeken. A mérnökök között például olyan kasztok vannak, hogy azt csáklával sem lehet átjárni. Ennek nyilván megvan az oka: senki sem szeretné, ha fejére omlana a ház, célszerű tehát jól körülhatárolt tudáshoz, diplomához kötni bizonyos tevékenységeket. De ilyen az orvostudomány is. Nálunk azonban – és én ennek nagyon örülök – sokkal rugalmasabb a rendszer, több olyan kollégám is van, akinek eredeti végzettsége más, mint a szakterület, amin tevékenykedik. Ami a másik részt illeti: nem tapasztaltam, hogy a TTK polgárai a bölcsészettudományokat szájtépésnek tekintenék. Többen foglalkoznak határterületekkel: gondoljunk csak a kommunikációelmélet matematikai vonatkozásaira. Az persze elképzelhető, hogy reál beállítottságú fiatalemberként még van az emberben némi idegenkedés, nálam ez az egyetemista évek elején elmúlt.

P: Mégis, hogyan lett magkémikus?

NS: Tulajdonképpen szinte az egyetemi jelentkezésig azt hittem, biológus leszek. Negyedikes gimnazistaként a SOTE Orvosi Vegytani Intézetében afféle „diákköri munkát” végeztem a molekuláris biológia területén. Itt ért az a benyomás, hogy a biológia tulajdonképpen a kémiában gyökerezik, így végül – a felvételi esélyeket is latolgatva – vegyésznek jelentkeztem. Az egyetemen aztán a biokémiától a magkémia felé fordult az érdeklődésem, valamint az alkalmazott matematikusi szakot is látogattam. Némi nosztalgia azért maradt bennem a biológia iránt is, ez lehetett az egyik oka annak, hogy egy időben sok természetfotót készítettem, és az ismeretterjesztő fordításaimat is leginkább erről a területről válogattam, amikor tehettem.

P: De nem csak ismeretterjesztő műveket fordított.

NS: Valóban nem. Többek között a nemrégiben újra megjelent *Átjáró* című regényt, Frederik Pohl munkáját is én fordítottam. Azt szokták mondani: akinek életében halálhírért költik, az hosszú életre számíthat a földön. A Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesületnek köszönhetően kilátásaim jócskán megnövekedtek, hiszen ők az Ulpius-ház megkeresésére közölték, hogy 1994-ben elhunytam. Igazság szerint azonban tragikus hirtelenséggel életben maradtam. A fordítás mindenestre a jogutódomnak van bejegyezve.

P: A Galaxis útikalauzra gondoltam elsősorban.

NS: Eredetileg az első részét szerettem volna lefordítani, de pechemre Molnár István, aki véletlenül „szaktársam” – ha jól tudom, vegyészmérnök végzettségű –, megelőzött. Így az ötrészes trilógia második része, a *Vendéglő a világ végén* jelent meg az én fordításomban. Igyekeztem úgy átültetni magyarra, hogy az olvasó ne érezze, hogy az első és a második kötetet nem ugyanaz az ember fordította. Ez nem kis kötöttséget jelentett számomra, de úgy vélem, sikerrel jártam. Másik kedvenc munkám Roald Dahl *The BFG* című meseregénye, amelyet teljesen véletlenül találtam egy antikváriumban. Annyira megtetszett, hogy egy „húzósabb” fejezetét le is fordítottam, majd elvittem a Mórához, ahol *Szofi és a HABÓ* címmel jelent meg 1990-ben. Ezt a könyvet rendkívül élvezetes feladat volt hangulatában is visszaadni: érdekes szófacsarásokkal, mindenféle nyelvi leleménnyel telített szövegről van ugyanis szó. Később egy bábszínházi előadás is készült belőle, a lányaimnak nagyon tetszett.

P: Úgy tudom, szerzőként is sokoldalú.

NS: Valamilyen fizika tárgyú könyvről tárgyaltam éppen a Műszaki Könyvkiadóval, amikor hazafele eszembe jutott, hogy akár írhatnék a biciklizésről valamit. Akkoriban nem nagyon voltak ilyen tárgyú munkák a piacon, úgyhogy a kiadó rábólintott. A szárazabb műszaki dolgok mellett az öcsémmel tett párizsi biciklitúra élményeit is beledolgoztam az írásba, szerettem volna ugyanis egy olyan könyvet produkálni, amit ha a hozzám hasonlóak elolvasnak, egy virtuális közösség tagjainak érezhetik magukat: nincsenek egyedül, de nem is kell egy nagy bandához csatlakozniuk. A visszajelzésekből kiderült: ez a szándékom eredményes volt. Később ennek a munkának „folytatásai” is születtek. Saját területemen két nagy szakmai könyvprojekt megvalósításához is hozzájárulhattam, nagyon büszke vagyok a Kluwer kiadó angol nyelvű ötrészes magkémiai kézikönyvére, melyben társzerkesztőként és szerzőként is közreműködtem.

P: Ha már a kémiánál tartunk: a hallgatói létszám növekedésével szinte minden felsőoktatási intézményben estek a pontszámok, tudomásom szerint vegyész szakon évek óta a törvényileg meghatározott minimum környékén van a határ. Mennyiben mások a mai hallgatók, mint egy évtizeddel ezelőtt?

NS: Először öt-hat éve jelentkezett a probléma nálunk, még hozzá úgy, hogy észrevettük: a matematikus professzorok hasaltatják a diákjainkat. Kicsit megijedtünk, de aztán kiderült, hogy a matematika szemináriumokon elbukók többsége vagy egyáltalán semmiféle vizsgára nem jelentkezett, vagy – ami igencsak meglepő volt – általános kémiából sem tudta átugrani a léceket. Ez azért volt különös, mert az általános kémia az a tárgy, ami nálunk az összes többi alapja, normális esetben pedig feltételezhető, hogy aki vegyésznek jelentkezik, legalább ezt tudja és szereti.

P: Ez azt jelenti, hogy esik a színvonal?

NS: Nem mondanám. Az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák résztvevőit évek óta figyelem, akik ide eljutnak, azok tényleg nagyon tudnak. De nem csak ők. Jó lelkiismerettel tudom állítani, hogy akik itt diplomát kapnak, azok értenek annyit a szakmájukhoz, mint tíz vagy tizenöt éve. Az első ijedség után ma már máshogy tekintünk a matematikusokra: segítenek nekünk a hallgatók megszűrésében. Tény, hogy egy-két év után a hallgatók egyharmada lemorzsolódik. Más kérdés, hogy nem feltétlenül ideális helyzet az, hogy a sok kieső ember éveket pazarol el az életéből, úgymond feleslegesen. Ezért is tartanék jónak egy

olyan rendszert, ahol az egyetem adna egy papírt a távozni kényszerülő fiataloknak – nem diplomát –, hogy X. Y. ilyen és olyan tárgyakat végzett, két évig látogatta egyetemünket, addig hiába próbálkoztunk, nem tudtuk kiejteni. Egy ilyen papírral a munkáltató tudná, hogy nagyjából mire képes a volt nebuló, tehát nem lenne teljesen kárba vesztett a tanulásba ölt energia, de mégsem jelentenének konkurenciát az öt évig itt tanuló hallgatóknak. A jelenleg bevezetni tervezett BSc/MSc-rendszertől azért idegenkednek sokan, mert úgy vélik, hogy az alacsonyabb szintű diplomával megelégedő, hamarabb elhelyezkedő hallgató hatékony versenytársa lehet a további két évet lehúzó, nagyobb tudású kollégájának.

P: Bicikli, sci-fi, kémia, oktatásszervezés... Hol ér össze?

NS: Nem kell összeérnie. Egyszerűen csak mindegyiket szeretem csinálni. Néha persze előfordul, hogy a magkémia oktatásában egy Douglas Adams-idézettel illusztrálom az éppen tárgyalt problémát.

R. Andróczy Orsolya